

ЗНАЧЕННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ ПРИЧИННОГО ТА НЕКАУЗАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ДЛЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Беньківський В. О.

Метою статті є здійснення аналізу щодо розмежування причинного та окремих некаузальних зв'язків як теоретичної передумови протидії злочинності.

У статті досліджується кримінально-правовий і зачіпається кримінологічний аспект аналізу і розмежування причинного (причинно-наслідкового) та некаузальних зв'язків.

Досліджено питання розмежування каузальності (її конкретного прояву - причинного зв'язку) та функціональної залежності (функціонального зв'язку). Розмежування причинного та функціонального зв'язку показано на прикладі співвідношення таких ознак кримінального правопорушення (злочину), як «проти-правність», «суспільна небезпечність», «караністкість».

У статті узагальнено комплекс відмінності між причинним та окремими некаузальними зв'язками. Автор вказує на те, що якщо причинний зв'язок закріплює процес породження явищ, то для різновидів некаузальних зв'язків є характерним не породження, але взаємна зміна чинників, факторів, що утворюють зв'язки.

У межах розмежування причинного і некаузальних зв'язків автор виділяє загалом такі види зв'язків, які порівнюються з причинним, як функціональний, зв'язок зумовлення, темпоральні зв'язки, зв'язки станів, кореляції.

Автор зазначає у статті, що функціональність (функціональний зв'язок) у кримінальному праві може проявлятися таким чином: під час аналізу характеристик (ознак) злочину і покарання; у межах складу злочину або, точніше, його окремих проявів у конкретних статтях Закону про кримінальну відповідальність.

Кореляційні зв'язки проявляються у встановленні ступеня тяжкості кримінальних правопорушень (злочинів), де існує залежність між тяжкістю злочину та розміром покарання (як правило, у виді позбавлення волі). Кримінологічний аспект кореляції (кореляційної залежності) можна побачити в тих випадках, коли встановлюється спільний елемент у різних корелятах злочину.

Автором зроблено висновок, що у кримінальному праві й процесі в професійних правників часто виникає обов'язок щодо встановлення причинно-наслідкового зв'язку як умови для певного правового наслідку (зокрема, для матеріальних складів злочину); вод-

ночас існують інститути, склади злочинів, інші кримінально-правові феномени, в межах яких треба враховувати некаузальні зв'язки (зокрема, ситуації співучасті, зв'язок ролей співучасників, конкретне діяння - доведення до самогубства тощо).

Розглядаючи питання розмежування причинного зв'язку і зв'язку зумовлення, автор наводить приклад такого зв'язку, в якому зв'язок зумовлення набуває вигляду конструкції «зловживання компетенцією - наслідок (школа) - правовий наслідок (кримінальна відповідальність особи)». Зроблено висновок, що структурно-причинний зв'язок та зв'язок зумовлення є подібними.

Далі в статті розглядаються особливості темпоральності, а також впливу даних особливостей на вирішення правових питань.

Ключові слова: причинний зв'язок, функціональний зв'язок, кореляти злочину, кримінальне правопорушення, темпоральність.

Benkyvskiy V. O. Significance of distinction of causal and non-causal connections for counter crime

The aim of the article is to analyze the distinction between causal and non-causal links as a theoretical prerequisite for combating crime.

The article examines both the criminal law and the criminological aspect of the analysis and differentiation of causal (non-causal) and non-causal connections.

The question of distinguishing between causality (its specific manifestation - causation) and functional dependence (functional connection) is studied. The distinction between causal and functional connection is shown by the example of the ratio of such features of a criminal offense (crime) as «illegality», «public danger», «punishment».

The article summarizes the complex of differences between causal and non-causal connections.

In the article the author points out that if the causal connection fixes the process of generation of phenomena, then the types of non-causal connections are characterized not by generation, but by the mutual change of factors, factors that form connections.

Within the distinction between causal and non-causal connections, the author generally identifies such

types of connections that are compared with the causal connection as functional, conditioning connection, temporal connections, state connections, correlations.

The author notes in the article that functionality (functional connection) in criminal law can be manifested as follows: in the analysis of the characteristics (signs) of the crime and punishment; within the corpus delicti or, more precisely, its individual manifestations in specific articles of the Law on Criminal Liability.

Correlation is manifested in determining, in particular, the severity of criminal offenses (crimes) where there is a connection between the severity of the crime and the size of the punishment (usually in the form of imprisonment).

The criminological aspect of correlation (correlation dependence) can be seen in cases where a common element is established in different correlates of the crime.

In the article, the author concludes that in criminal law and process, professional lawyers often have an obligation to establish a causal link as a condition for a certain legal consequence (in particular, for the material components of the crime); at the same time, there are institutions, corpus delicti, other criminal law phenomena within which non-causal connections must be taken into account (in particular, situations of complicity, connection of roles of accomplices, specific act - leading to suicide, etc.).

Considering the question of distinguishing between causation and conditional connection, the author gives an example of such a connection in which the conditional connection takes the form of «abuse of competence - consequence (damage) - legal consequence (criminal liability)». It is concluded that the structural causal connection and the connection between conditioning are similar.

Further, in the article features of time connection, and also influence of these features on the decision of legal questions are considered.

Key words: *causation, functional connection, correlates of crime, criminal offense, time connection.*

Постановка проблеми та її актуальність. Актуальність заявленої проблеми дослідження продиктовано необхідністю поєднання каузального (заснованого на уявленні про причинний зв'язок, його особливостях і структурі) та некаузального аналізу кримінально-правових і кримінологічних питань, вирішення яких прямо або непрямо пов'язане з протидією злочинності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У межах розгляду поставленої проблеми, яка є новою з точки зору поєднання і використання «синтетичного» (кримінально-правового та кримінологічного) підходу, необхідно розглянути, зокрема, працю науковців А.А. Музики та С.Р. Багірова «Причинная связь: уголовно-правовой очерк» (2009), М. Готтфредсон, Т. Герші «Загальна теорія

злочину» (A General Theory of Crime) (2000) та ін.

Метою статті є здійснення аналізу щодо розмежування причинного та окремих некаузальних зв'язків як теоретичної передумови протидії злочинності.

Виклад основного матеріалу. Розмежовуючи каузальність (конкретний прояв, причинно-наслідковий зв'язок) і некаузальність (функціональний, зв'язок зумовлення, темпоральний зв'язок, кореляції та ін.), не можна абсолютизувати відмінності між ними. Тобто чинники в межах некаузальних (акаузальних) зв'язків є відносно рівнозначними (у порівнянні з нерівнозначністю причини і наслідку) або, точніше, відносно рівнозначними в межах процесу некаузальної взаємодії.

Це пов'язано, з точки зору автора, з різними за структурою некаузальними зв'язками, зокрема, в межах функціонального зв'язку існує «тонка» відмінність між чинниками (факторами) так, що в межах зв'язку функціонально визначаються:

- 1) «центральний» чинник;
- 2) чинники, що залежать від «центрального» чинника.

Уточнено можна вести мову про те, що складники (чинники, фактори) взаємодіють через «центральний» чинник; очевидно, що залежні від «центрального» чинники та «центральний» чинник є до певної міри (не абсолютно) рівнозначними, що, зокрема, виражено у відсутності окремих номенів (імен, найменувань) чинників на противагу причинно-наслідковому зв'язку, де чітко виділяють «причину» і «наслідок».

Приклад відносної рівнозначності чинників функціонального зв'язку - зв'язок між такими ознаками злочину, як «протиправність», «суспільна небезпечність», «караність».

Формальні ознаки «протиправність» і «караність» пов'язані між собою через матеріальну ознаку «суспільна небезпечність»; водночас «караність» корелює з ознакою «протиправність», однак лише тому, що існує «центральний» чинник, «суспільна небезпечність» [1, с. 72].

Очевидно, що як повністю симетричні (або абсолютно рівнозначні) названі чинники характеризувати не можна, оскільки вони є якісно відмінними в характеристиці злочину.

Відносно рівнозначними є чинники різних видів кореляційних залежностей (прямих і обернених). Зокрема, показовими є кореляції між тяжкістю злочину та розміром покарання у виді позбавлення волі, обставинами, що пом'якшують та обтяжують покарання та ін.

Вказані випадки залежності можуть бути розглянуті як у межах кримінально-правових, так і кримінологічних досліджень. Зокрема, питання корелятив злочину, спільних елементів у межах даних корелятив, як зазначають такі дослідники кримінологічних проблем, як М. Готтфредсон та Т. Герші, розглядалися в роботах Ч. Горинга [2, с. 75].

Загальний висновок з вивказаного: незважаючи на очевидну відмінність каузальності й некаузальності абсолютизувати дану відмінність недоцільно. У випадку непричинної детермінації детермінанти не мають яскраво вираженої (як у випадку з каузальною детермінацією) функціональної особливості (функціональної «переваги»). В окремих випадках, коли, зокрема, розглядаються науково встановлені прояви такого зв'язку, як кореляційний, можна стверджувати про математичну рівнозначність явищ у непричинній (некаузальній) детермінації.

Отже, ще однією особливістю непричинної детермінації є функціональна рівність (рівнозначність) чинників, що її утворюють. Непричинна (некаузальна або акаузальна) детермінація пов'язана також із тим, що біологічні, а тим більше соціальні системи, процеси є складнішими в порівнянні з механічними (простими), складними, нелінійними, стохастичними. Тому, відповідно, зв'язки, що утворюють дану детермінацію, зазвичай поєднують багато явищ, чинників, що характеризуються такими особливостями:

1) можуть мати базовий чинник, з яким вони взаємодіють, на який впливають, відчуваючи також обернений вплив; приклад: залежність ВВП (валового продукту) від продуктивності праці, торгівлі, інфляційних процесів; дані параметри пов'язані з базовим параметром (ВВП) та між собою;

2) можуть характеризуватися «горизонтальною» залежністю; приклад: зміна кримінально-правового регулювання внаслідок зміни кримінально-правової політики [3, с. 1] держави (зокрема, вираженої в рішеннях вищої судової інстанції тої або іншої країни);

3) зв'язок, що характеризує непричинну (некаузальну) детермінацію, може також виникати в масовидних системах і мати характер умови (*conditio*) для каузального зв'язку, який характеризує статистичну причинність;

4) непричинна (некаузальна) детермінація також характеризується специфікою зв'язків чинників (явищ, факторів), що взаємодіють, виходячи з особливостей систем наукового знання, в межах

яких вони розглядаються; зокрема, слід виділити такі науки, як кібернетика (в якій розглядається обернений вплив або зв'язок «відповідь»), психологія (розглядається взаємодія психічних чинників, що характеризують різні рівні психіки й можуть взаємодіяти нелінійно), право, де чинники, складники унормовані, мають визначений зміст, форму реалізації та ін.

Якщо каузальна детермінація знаходить свою реалізацію у причинно-наслідковому зв'язку, то некаузальна реалізується через сукупність зв'язків, що констатуються в межах систем наукового знання й мають значення складових аксіом [4, с. 97], для висунення наукових доктрин, реалізації завдань конкретних наук.

До зв'язків, що концептуально необхідні для реалізації мети наукового дослідження, відносяться такі, обґрунтовані, на думку автора, в науковому плані:

- 1) функціональний зв'язок;
- 2) зв'язок зумовлення (зокрема, типової характеристики «умова-дія»);
- 3) темпоральні зв'язки (зокрема, в контексті часового співвідношення, застосування тих або інших норм кримінального права, якщо одні норми в часі передують іншим);
- 4) зв'язки станів (зокрема, коли в подібних кримінально-правових нормах з часом змінюються певні правові складники, їхні параметри);
- 5) інші різновиди зв'язків, кореляцій.

З'ясування функцій (функціоналу, виражаючись сучасною мовою) явищ (чинників, факторів) у межах непричинної детермінації є окремою проблемою в характеристиці видів некаузальних взаємодій. Зокрема, якщо здійснювати дослідження такого некаузального зв'язку, як функціональний, то у філософській доктрині аналіз чинників даного зв'язку розпочинається з фіксації його математичної форми: « $y = f(x)$ ». У даній математичній характеристиці функціонального зв'язку одне явище (область значень « y ») знаходиться у функціональній залежності від іншого явища (області значень « x »). Математичний символ « f » виражає дану залежність і відображає закон, що породжує з кожного числа деяке число [5, с. 110].

У соціальних науках функціональний зв'язок розглядається змістовніше; часто такий розгляд або дослідження не має чіткої математизації, але фіксує деяку залежність чинників (факторів), яка може встановлюватися для пояснення певних, соціальних і правових тенденцій закономірностей.

У науковій літературі, присвяченій дослідженню некаузальної детермінації, підкреслюється, що

Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення

функціональний зв'язок може існувати не тільки між явищами (об'єктами) але й між їхніми властивостями.

Непричинна (некаузальна) детермінація, що проявляється або реалізується у функціональному зв'язку, передбачає:

1) наявність не менше 2-х параметрів (змінних, явищ, об'єктів або їхніх властивостей), що характеризують соціальне (зокрема правове, кримінально-правове) явище, процес або об'єкт;

2) згадані параметри:

а) як зазначалося вище, можуть залежати від одного (базового) параметру й один від одного;

б) можуть бути «горизонтально розміщеними», тобто базовий («вертикальний») параметр є відсутнім в описі соціального (правового, кримінально-правового) феномену, й зміна одного, двох або більше параметрів призводить до зміни другого параметру;

в) водночас розглядається можливість залежності першого параметра від другого (або множини);

3) явища (об'єкти) в межах функціонального зв'язку повинні мати «строгу» математичну форму у випадку, якщо розглядається взаємопов'язана зміна властивостей даних явищ.

У порівнянні з каузальним (причинно-наслідковим) функціональний зв'язок характеризується:

1) точною кількісною характеристикою складників;

2) зміна параметрів, властивостей або явищ (об'єктів) у межах функціонального зв'язку може бути послідовною або «паралельною» (одночасною);

3) рівнозначністю явищ (об'єктів), між якими виникає зв'язок.

У межах п. 3 можна також застосувати вищезазначений термін «рівнозначність явищ». Важливим моментом, який відрізняє функціональний зв'язок від причинно-наслідкового, є те, що в межах функціонального зв'язку (функціональної залежності) одне явище не породжує інше; зміна параметрів одного явища лише пов'язана зі зміною параметрів іншого.

Окреме й особливе значення має функціональний зв'язок, якщо він розглядається як елемент механізму регулювання соціальних процесів, зокрема у випадках, коли даний зв'язок характеризує різнорівневі правові процеси, феномени.

Функціональною можна назвати залежність між такими властивостями права, як нормативність та правореалізація; зв'язок окремих норм (груп норм) у межах правових кодифікаційних

систем, кодексах також можна охарактеризувати в багатьох випадках як функціональний.

У кримінальному праві функціональність (функціональний зв'язок) може проявлятися:

1) під час аналізу характеристик (ознак) злочину і покарання;

2) у межах складу злочину або, точніше, його окремих проявів у конкретних статтях Закону про кримінальну відповідальність.

На особливу увагу в межах аналітичного підходу до розуміння непричинної детермінації заслуговує також характеристика такого різновиду некаузального зв'язку, як зв'язок зумовлення.

Зв'язок зумовлення схематично розглядається як такий, що має вид «умова-явище»; «умова-параметр, властивість явища»; «умова-діяння (дія, бездіяльність)»; даний зв'язок не викликає, але коригує результат [6, с. 7].

Методологічний аналіз зв'язку зумовлення призводить, зокрема, до таких важливих висновків:

1) структурно зв'язок зумовлення «нагадує» причинно-наслідковий зв'язок;

2) на розвиток п. 1: зв'язок зумовлення на противагу причинно-наслідковому, який поєднує причину і наслідок, поєднує в собі умову та діяння, яке формується під впливом даної умови.

Необхідно окремо зазначити, що у співвідносному аналізі каузального (причинно-наслідкового) та некаузальних зв'язків змінюється парадигма оцінки значення і ролі чинників зв'язків.

Причинно-наслідковий зв'язок у своїх соціальних і правових проявах:

1) встановлюється суб'єктами соціальних і правових процесів;

2) у його межах відбувається спричинення (вироблення) явищем «причина» явища «наслідок»;

3) існує «природна» часова послідовність, відповідно до якої фіксується передування явища «причина» явищу «наслідок»; явище «наслідок» існує і виникає після явища «причина».

У межах функціонального зв'язку та зв'язку зумовлення наведений перелік особливостей видозмінюється й уточнюється. Зокрема, на думку автора, коли йдеться про згадані зв'язки (та окремі інші) у суб'єктів соціальних і правових процесів, відсутній обов'язок встановлювати дані зв'язки; дані зв'язки не встановлюються, але враховуються як такі, що органічно притаманні соціальним і правовим феноменам.

У кримінальному праві й процесі у професійних правників часто виникає обов'язок щодо

встановлення причинно-наслідкового зв'язку як умови для певного правового наслідку (зокрема, для матеріальних складів злочину); разом із тим існують інститути, склади злочинів, інші кримінально-правові феномени, в межах яких треба враховувати некаузальні зв'язки (зокрема, ситуації співучасті, зв'язок ролей співучасників, конкретне діяння - доведення до самогубства тощо).

Дане врахування має іманентний для названих кримінально-правових феноменів характер, тобто некаузальні зв'язки - невід'ємний складник (частина, елемент) даних феноменів. У межах некаузальних зв'язків відбувається не спричинення, але коригування результату, що включає інтенсифікацію його настання, особливості формування результату як такого або характеру результату.

Чинники (фактори) в межах функціонального зв'язку, зв'язку зумовлення та окремих інших зв'язків перебувають поза межами часової послідовності, тобто існують одночасно.

Зв'язок зумовлення проявляє, в якій мірі умова впливає на такі складники явища (об'єкту), як:

- а) причина;
- б) процес спричинення;
- в) формування наслідку (в окремих ситуаціях, випадках).

Мета виділення й наукового дослідження зв'язку зумовлення - показати його наукове значення для кримінального права.

Методологічна характеристика зв'язку зумовлення ґрунтується на основі такої фундаментальної категорії філософії, як «умова». У філософській літературі зазвичай проводиться обмежений порівняльний аналіз категорій «причина» та «умова», що, з точки зору автора, звучує розуміння особливого значення умови в причинній та непричинній детермінаціях. Як правило, зазначається, що умова в межах каузального комплексу виконує функцію сприяння (інтенсифікації, коригування) дії причини і через це - розвитку (або реалізації) каузального процесу; підкреслюється, що різниця між причинами та умовами є відносною [7, с. 511]. Але, як зазначалося вище, умова може також сприяти розвитку каузального (причинного) процесу, а в деяких ситуаціях - також і формуванню наслідку. Якщо ж розглядати окреме й особливе значення умови, то воно реалізується в комплексі «умова-причина» певною, сприйнятою правом сукупністю способів.

Зв'язок зумовлення в комплексі «умова-причина» реалізується, на думку автора, в праві (зокрема, кримінальному праві) такими способами:

1) через установлення компетенції для правої дії суб'єкта права;

2) через установлення нормативного обов'язку (невиконання якого породжує юридичну відповідальність) або зобов'язання для суб'єкта на виконання певної соціальної, соціально-правової або суто правової функції;

3) поєднанням першої і другої ситуації.

Компетенція як сукупність юридично встановлених повноважень, прав і обов'язків суб'єкта здійснення соціальної і правової діяльності має специфічне відношення (або є теоретично елементом обґрунтування, а структурно - частиною) щодо зв'язку зумовлення.

До певної міри можна говорити про те, що компетенція і її реалізація в соціальній та правовій, соціально-правовій діяльності являє собою правову форму умов діяльності.

Отже, може йтися про те, що компетенція:

1) передує (є умовою) діяльності;

2) у зв'язку з поставленою в дослідженні науковою проблематикою компетенція, зокрема:

а) характеризує зв'язок зумовлення, який є складником караної поведінки;

б) зв'язок зумовлення набуває вигляду «зловживання компетенцією - наслідок (шкода) - правовий наслідок (кримінальна відповідальність особи)».

Необхідно пояснити, що причинно-наслідковий зв'язок і зв'язок зумовлення за своєю структурою і видом можуть до певної міри розглядатися як подібні.

Відмінність причинно-наслідкового зв'язку та зв'язку зумовлення носить не «зовнішній» характер (зовні існує подібність: «чинник 1 - чинник 2»), але змістовий. Зокрема, в межах причинно-наслідкового зв'язку існує зв'язок спричинювального фактору (причини) результуючого явища (наслідку); в межах зв'язку зумовлення розглядаються зумовлюючий чинник (умова) та зумовлена причина (діяння).

На прикладі із застосуванням поняття «компетенція» між каузальним зв'язком і зв'язком зумовлення можна фіксувати відмінність.

Оскільки в представленому розділі дослідження зв'язки розглядаються з точки зору філософських підходів, то й відмінність каузального зв'язку та зв'язку зумовлення буде абстрактною, конкретизованою.

Каузальний (причинно-наслідковий) зв'язок передбачає:

1) структуру: причину і наслідок;

2) генетичну (породження причиною наслідку) та часову (передування причини наслідку) асиметрію.

Зв'язок зумовлення передбачає:

1) ускладнену структуру: «умова - діяння (діяльність); умова - наслідок діяння (діяльність)»;

2) генетичність відсутня, але наявне не породження, а сприяння процесу;

3) часова асиметрія може бути наявною (умова може виникнути до процесу як передумова) або умова може існувати одночасно з діянням, діяльністю, процесом.

У межах прикладу з правовою компетенцією можна побачити, як дана правова, інтегральна умова визначає соціально бажану діяльність особи, водночас сприяючи в багатьох ситуаціях учиненню караних діянь, що завдають істотної шкоди.

Для ілюстрації зв'язків зумовлення можна навести ще декілька прикладів. Як конкретний приклад можна навести невиконання або неналежне виконання суб'єктом своїх обов'язків з наслідками, передбаченими ст. 367 КК України [8].

У цивільно-правовому сенсі, а в деяких випадках - і в кримінально-правовому, зв'язок зумовлення виникає, наприклад, у разі невиконання батьківських обов'язків, невиконання цивільно-правових зобов'язань та ін., що потягло за собою певні наслідки, передбачені кримінальним законом.

Наведена сукупність можливих випадків правового прояву зв'язку зумовлення не вичерпує всіх можливих варіантів такого прояву, але утворює певний базис аналізу даного некаузального зв'язку.

Значення зв'язку зумовлення під час аналізу соціальних, соціально-правових та правових процесів полягає в тому, що він дає змогу додатково (а не лише в межах очевидної каузальності) й уточнено досліджувати зміст тих або інших процесів, які здійснюються в соціумі. Якщо розглянути значення зв'язку зумовлення конкретизованіше, то його можна розглядати як певний елемент у межах правових конструкцій, передбачених кримінальним законом. Особливість зв'язку зумовлення, зокрема в праві, полягає в тому, що він виникає в результаті передбачення законом певної правової передумови правової процедури, процесу, функції або обов'язку.

Необхідно підкреслити, що зв'язки зумовлення майже не розглядалися й не аналізувалися науково-аспектно вченими на рівні такої особливої системи наукових знань, як право.

На противагу наведеному твердженню зв'язки, що є фактично часовими параметрами явищ, про-

цесів (тобто темпорально характеризувальні), досліджувалися у зв'язку з вирішенням конкретних завдань правової науки, зокрема кримінального права.

Методологічно в межах філософських підходів темпоральні (часові) зв'язки пов'язані з категорією «час», який може проявлятися таким чином:

1) як певний момент, що фіксує певне явище онтологічно або гносеологічно;

2) як часовий проміжок між змінами певного явища або його параметрів;

3) як параметр явища (процесу), що виявляє його телеологічно, тобто пов'язаний з метою (ціллю, цілеспрямованим розвитком) досліджуваного явища.

Особливістю часу та його похідної, тобто темпорального зв'язку, є також те, що він характеризується незворотністю та односпрямованістю.

Темпоральні зв'язки розглядаються часто як додаткові (або доповнювальні) в межах аналізу, зокрема, соціальних, соціально-правових, правових явищ, об'єктів, процесів, у межах таких неперервних кількостей, за висловлюванням Ч.С. Пірса, як величина і час [9, с. 186].

Тому концептуально виникає проблема і наукова вимога щодо визначення меж значення й ролі темпоральних зв'язків під час наукового дослідження певних соціальних явищ, процесів, з урахуванням їхньої сутності та характеру.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна зробити певні висновки:

1) у межах дослідження питання протидії злочинності необхідне поєднання як каузального, так і некаузального аналізу як основи розуміння кримінально-правових та кримінологічних явищ;

2) розмежування причинного і некаузальних зв'язків повинно відбуватися на основі різного розуміння функцій і значення чинників, що утворюють зв'язки;

3) «синтетичний» підхід, в якому поєднуються кримінально-правові та кримінологічні підходи до протидії злочинності, яскраво проявляється під час аналізу кримінально-правових та кримінологічних кореляцій;

4) аналіз розмежування причинного та некаузальних зв'язків - основа вирішення питання протидії злочинності в теоретичному аспекті.

Література

1. Кримінальне право України: Загальна частина : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Ю.В. Баулін та ін. ; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Харків : Право. 2010. 454 с.

---

2. Готтфредсон М., Тревис Г. Загальна теорія злочину (A General Theory of Crime). Харків : Акта, 2000. 323 с.

3. Борисов В.І., Фріс П.Л. Ефективність кримінально-правової політики. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 1(2). С. 1-18.

4. Хамітов Н., Крилова С. Філософський словник. Людина і світ. Київ : КНТ, Центр навчальної літератури. 2007. 264 с.

5. Вейль Г. О философии математики / предисл. О.А. Яновской ; вступ. ст. А.П. Юшкевича. Изд. 3-е. Москва : КомКнига, 2010. 128 с.

6. Беньківський В. Філософсько-правові аспекти взаємодії категорій «причинність» та «діяльність». *Національний юридичний журнал: Теорія и практика. Научно-практическое правовое издание - Republic Moldova*. 2017. № 6 (27). С. 5-9.

7. Философия: Энциклопедический словарь / под. ред. А.А. Ивина. Москва : Гардарики, 2004. 1072 с.

8. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 20 серп. 2019 року (офіц. текст). Київ : Паливода А.В., 2019. 264 с.

9. Пирс Ч.С. Из работы «Элементы логики. Grammatika Spekulative». *Семиотика*. Москва, 1983. С. 151-210.

Беньківський В. О.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри кримінально-правової
політики та кримінального права
Інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка